

Od Rombona do Galicije in nazaj

Gorsko bojevanje v prvi svetovni vojni

Dušan Škodič

Lani smo z zgodbo vojaka obeležili stoletnico začetka prve svetovne vojne, letos pa se spominjamo začetka bojev na soškem bojišču, kjer je počilo leto kasneje. Reka Soča je bila rdeča nit fronti, boji so potekali v njeni bližini, predvsem v visokogorju in na Krasu. Bojišče med Avstro-Ogrsko in Italijo je bilo razdeljeno na dva dela. Severna – tirolska fronta je tekla s prelaza Stelvio, takratne tromeje med Švico, Italijo in Avstro-Ogrsko, čez Dolomite in Karnijske Alpe. Drugi del – soška fronta pa od Rombona do Tržaškega zaliva.

prebivalstva. Med zelo pridnimi kronisti je bil tudi duhovnik Anton Mrkun¹ iz Homca pri Radomljah, ki je leta 1925 izdal kroniko kraja.

Zanimiva knjiga z naslovom Homec je bila ponatisnjena leta 1995. V njej so zapisani tudi spomini vojaka Albina

¹ Duhovnik Anton Mrkun je bil rojen leta 1876 na Igu pri Ljubljani. Umrli je leta 1961 v Clevelandu, v Združenih državah Amerike.

Čepprav je večina slovenskih vojakov med svetovno morijo umrla na vzhodni fronti (Galicija), pa so se v srca Slovencev veliko bolj zarezali spomini na slednjo. Na tedanje grozote nas vežejo še danes vidni ostanki vojaške

infrastrukture v Posočju in živa zapuščina našega ljudskega spomina. Veliko pričevanj se je ohranilo tudi po zaslugi župnijskih kronik, ki verodostojno predstavljajo vzdušje tistega časa in razmišljanja piscev, dotikajo pa se tako vojaškega kot življenja civilnega

Bovška kotlina z Javorščka danes. Vojne rane so se zacelile in pobočja Rombona je, tudi po zaslugi prepovedi kozjereje v petdesetih letih, prerasel gozd.
Foto: Danijel Žagar

Peterlina iz Preserja pri Radomljah, ki jih je duhovnik z izjemnim čutom za zgodovino od njega pridobil med kratkim vojaškim dopustom. Podrobni opisi obsegajo kar 27 strani. Govorijo o obdobju od vpoklica spomladi 1915 do njegovega tragičnega konca leto in pol kasneje. V tem času je Albin s 27. domobranskim pešpolkom² križaril med ravninami Galicije do najvišjih gora nad Sočo in visokim tirolskim bojiščem, bil znova poslan v Galicijo in končno na Kras, kjer mu je življenje upihnil nasprotnikov strel. Na njej je izkusil vse strahote vojne, težave in nevarnosti gorskega bojišča, izkusil je prave zmage in poraze. Boril se je za svoj narod, za Slovence, tako so jih prepričevali in bodrili tudi nadrejeni kraljevi adjutanti. Poskušajmo si zamisliti, kako bi bila danes slišati njegova skrajšana pripoved ...

Zgodba vojaka Albina Peterlina

Rojen sem bil prvega septembra 1895 očetu Antonu in materi Frančiški, stanujoč v Preserjah, hišna številka 5. Maturo v šentviški gimnaziji sem končal z odliko, načrtovani odhod v semenišče pa mi je preprečila vojna. Zgodilo se je takole:

13. marca 1915 so ves moj letnik poklicali služiti cesarju. Poslovil sem se od rodne hiše, družine in prijateljev v Preserjah, odšel v Ljubljano in v vojašnici še istega dne oblekel vojaško suknjo v 27. domobranskem pešpolku. Tu so nas nemudoma začeli seznanjati z osnovnimi vojaškimi komandami in pod Rožnikom smo že delali tudi prve vojaške vaje.

Konec meseca so nas nekaj odbrali za rezervno častniško šolo in nas poslali v Breže na Koroškem, kjer je naši stotinja poveljeval nadporočnik Pavel Stirner, ki je bil med kadeti izredno priljubljen, saj se je do nas vedel kot oče. Bili smo večinoma sami Slovenci.

Prvi mesec smo se urili na vojaškem poligonu (*Exerzierplatz*), sledila sta dva naporna meseca vsakodnevnih vaj, tudi nočnih. Ko so nam 23. maja Lahi (Italijani) napovedali vojno, smo bili že skoraj pripravljeni. Žal nas je moral priljubljeni nadporočnik Stirner zapustiti, zamenjal pa ga je neki trd Nемец in godilo se nam je podobno kot otrokom, ki namesto matere dobijo hudobno mačeho. Posledica je bila, da so nas okoli

² K.k.Landwehr Infanterie Regiment Laibach Nr. 27. Polk, ki je imel večinoma slovensko narodno sestavo, je bil organiziran kot gorska vojaška enota.

70 Slovencev kot *politisch verdächtig* (politično sumljive) konec junija poslali h kadru, ki se je med tem preselil v Maribor. 29. julija smo se odpeljali na vzhodno fronto v Galicijo.

Galicija, prvič

Vožnja proti Karpatom je bila kar lepa. Prispeli smo do Gwozdzek-Miasta, kjer smo izstopili in peš nadaljevali v smeri fronte, od koder se je slišalo grmenje topov. Naslednji večer smo zamenjali enote našega polka, ki je v bojih pri Czernelici (kraj ob Dnjestru v današnji Ukrajini op. ur.) utrpel precejšnje izgube. A že naslednjega dne smo imeli premik nazaj in v nekaj dneh smo postopoma prišli do vasi Jasenow Polny ter stopili na vlak, ki nas je odpeljal v neznano.

Po treh tednih smo se ponovno znašli v Mariboru. Sledil je krajši odmor in po njem ponovno na vlak, peljali so nas mimo Celovca in Beljaka do Brnce na Koroškem. Tu so nas opremili z gorsko opremo in 25. avgusta 1915 smo se odpeljali v Trbiž. Odkorakali smo v Rabelj in zavili v rudnik, skozi njegov petkilometrski predor smo ponoči prispeli v vas Spodnji Log (pod Mangartom). Od tod so mojo stotnjo naslednjega dne poslali na goro Rombon. Nanj smo po devetih mučnih urah priplezali po samih kozjih stezah, vmes je bilo treba tudi skoraj navpično navzgor. Pogled na Bovec in sosednje vasi globoko spodaj je bil zelo žalosten, saj je bilo samo še žalostno pogorišče in podrtija. Sicer pa je dolina lepa, posebej pogled na bistro Sočo je čudovit. Ko bi seveda tam zgoraj ne bilo Lahov, ki smo jih imeli že kar

takoj na nasprotnem hribu, imenovanem Čukla. Ti so nas hoteli že takoj naslednjega dne presenetiti, ponoči, ko se je razbesnela nevihta in je treskalo, so napadli, a smo jih pravočasno opazili in nagnali nazaj.

Razgled z Rombona

Začetek septembra je bil hladen in nam je prinesel prvi sneg, ki pa se ni obdržal. Čez dan so po dolini odmevale eksplozije sovražnikovih topovskih granat, naši pa so se spopadali zlasti na Javorščku na nasprotni strani doline, medtem ko je bilo pri nas še kar mirno. Zato sem lahko kakšno popoldne tudi preležal kar zunaj kritja in se grel na soncu ter opazoval Sočo, vmes pa se

spominjal besed pesnika Gregorčiča, ki je prerokoval te boje. A še bolj kot prerokba mi je šla po glavi zadnja kitica, kjer naš pesnik tako sporoča:

Kar bode shranjenih voda
v oblakih tvojega neba,
kar vode v tvojih bo planinah,
kar bode v cvetnih je ravninah,
tačas pridrvi vse na dan,
narasti, vzkipi v tok strašan!
Ne stiskaj v meje se bregov,
srdita čez branove stopi,
ter tujce, zemlje lačne, vtopi
Na dno razpenjenih valov!

Do konca meseca smo imeli lepo vreme, po tem pa je prišel dež in deževalo je dva tedna, vmes je parkrat tudi snežilo. Na srečo smo imeli mir pred granatami, kar pa se je spremenilo 18. oktobra, ko se je začela tretja³ soška bitka. A v glavnem je tudi med njo grmelo predvsem po kotlini. Dan za dnem je bilo enako. Najprej je čez nas z druge strani pribučala težka laška 28 cm granata, ki smo ji rekli *Meldereiter* (sel, kurir) in letela proti trdnjavi v Klužah. Takoj za njo pa se je oglasila še vsa ostala artilerija in ropotalo in bobnelo je ves ljubi dan. Samo opoldne so si Lahi vzeli pol ure za odmor, ki smo ga mi poimenovali kar *Polentapause* (odmor za polento). Bilo pa je 20. oktobra, ko so ti polentarji skušali potipati tudi nas. Kar nekaj dni so se trudili zadeti naše položaje, pa niso uspeli, ker jih je oviral hrib. Žrtev

nismo imeli, vse, kar so Lahi izstrelili, je padlo pred naše položaje ali za njimi. Zato pa so s posebnim veseljem vsak dan streljali na trdnjavo v Klužah, a tudi te na noben način niso mogli zadeti. Od treh strani so letele granate proti njej, vendar popolnoma brez uspeha. Koliko tisoč granat so zmetali brez haska proti njej in koliko jih še sedaj rjavi spodaj v strugi Koritnice, zadeli pa so le malo pomembno zgornjo trdnjavo Fort Hermann.⁴

Bliža se zima

Konec oktobra je spet nastopilo slabo vreme in gosta megla je zamašila topovske cevi, tretja soška bitka pa je polagoma zaspala. V začetku novembra, če se ne motim, smo bili tretjega, nas je končno dosegla čudovita vest, da nas bodo zamenjali. Deževalo in snežilo je ves dan in ko se je naslednje jutro malo razjasnilo, je okoli nas ležal debel sneg. Moštvo, ki je prispelo iz doline, je bilo zato popolnoma izmučeno, a mi smo veselo odhiteli navzdol v dolino in v vas Spodnji Log, kjer smo bili ves mesec v rezervi, nastanjeni smo bili v hlevih in smo se imeli kar v redu.

Seveda pa nas niso pustili brez dela. Skoraj vsak dan smo morali nositi zaloge za zimo ter gradbeni material: deske, strešno lepenko itd. Nosili smo v glavnem do kote 1313, občasno pa tudi živež prav na vrh Rombona. Občasno smo od kote 1313 gradili pot proti Rombonu, ki smo jo končali 18.

³ Tretja soška bitka je divjala od 18. oktobra do 5. novembra 1915.

⁴ Leta 1900 dograjeno utrdbo so poimenovali Fort Hermann (Hermanova utrdba), in sicer po legendarnem stotniku Johannu Hermannu von Hermannsdorfu.

decembra, ko je ponovno zapadel sneg. Nato smo začeli na Rombon nositi še drva za kurjavo. Tako je bilo vse do božiča, ko je na sveti večer prišel v barako poveljnik in nam razdelil darila, ki so jih za vojake na fronti zbrali v zaledju: perilo, doze, robce itd. Novo leto 1916 se je začelo času primer-no. Naši topničarji so Lahom galantno voščili veselo novo leto. Ob pol noči so iz vseh topov nanje odprli kratek ogenj. Vreme se je izboljšalo in do konca januarja smo imeli skoraj pomladansko tople dni. Na sončnih bregovih smo že lahko trgali prvo spomladansko cvetje. Naši so to hoteli izkoristiti in vsako noč smo morali nositi na Rombon granate za 7,5 cm gorski top. Nazadnje smo morali seveda gor zvleči tudi sam top, kar nas je veljalo grozno veliko truda in naporov. Nato smo lahko nekaj dni počivali v bližnji Bavšici, kjer smo se namestili v krasnih novih barakah.

1 Pogled na Bovško kotlino z Javorščka ob začetku prve svetovne vojne. Spodaj grič Ravelnik in Bovec, v ozadju Rombon, ki je imel tedaj še neporaščena pobočja.

Iz zbirke Vinka Avsenaka

2 Najznamenitejši avstro-ogrski položaj na pobočju Rombona je bila opazovalnica na koti 1313.

Iz zbirke Davida Erika Pipana

3 Položaji visoko na Rombonu so pozimi, ko je zapadel sneg, predstavljali izredno hudo preizkušnjo za slabo oskrbovane vojake. Iz zbirke Davida Erika Pipana

4 Avstro-ogrski stražar v strelskem jarku pod vrhom Rombona

Iz zbirke Davida Erika Pipana

Premik na tirolsko visokogorsko bojišče

Lenarjenja je bilo konec 13. februarja, ko smo morali na Strmec in čez Predil v Rabelj. Od tam smo odkorakali v Trbiž in naprej v Radeče, kjer sem lahko po devetih mesecih ponovno pozdravil svojo domačo zemljo. Žal smo se še istega dne vkrcali na vlak in odsopihali proti Ziljski dolini. Tam smo se povzpeli na položaje na gori Findenigkofel (2016 m visoka gora v Karnijskih Alpah, op. ur.). Nekaj dni je bilo še kar lepo vreme, nato pa se je pričela strahovita zima. Snežilo je neprestano dan za dnem, mi pa smo neprestano kidali poti, da ne bi ostali popolnoma odrezani, a pomagalo ni skoraj nič, ker je pihala silna burja. Poleg tega so se proti dolini neprestano prožili plazovi in tudi marsikoga odnesli s seboj, a nam je po čudežu vse uspelo rešiti.

Plazovi nas ubijajo

Nato pa je prišlo najhujše, bilo je 12. marca, dan, ki si ga bom za vedno zapomnil. Bilo je okoli desetih dopoldne, ko je prišla do nas novica, da je pol tretjega voda zasulo. Takoj smo se napravili in jim odhiteli na pomoč. Ko smo prispeli, se nam je ponujal grozen pogled na podrtje barake, izpod katerih so že izvlekli osem mrličev in deset ranjencev. Bilo je zgodaj zjutraj, ko je prišel plaz in pokopal barako pod seboj. Nekaj se jih je na srečo samih rešilo, da so lahko priklicali pomoč, vendar je bilo snega toliko, da jih je več umrlo, preden so jih uspeli odkopati. Ker so plazovi grozili tudi ostalim barakam, je prišlo povelje, da moramo takoj nižje, kjer so stale naše kuhinje in ni tako nevarno. Le v najvarnejši

izmed barak smo za stražo pustili trideset mož in enega oficirja, vsi ostali smo se spustili dol do kuhinj, kamor smo prišli ravno, ko je bilo kuhano kosilo.

Sam sem se odpravil jest v stotnijsko pisarno. Ko smo se po kosilu pogovarjali o tej strašni nesreči, bilo nas je sedem, pa je nenadoma pribučal plaz in na debelo prekril celotno poslopje. V trenutku je nastala tema in iz peči se je takoj začelo kaditi, ker se je zamašil dimnik. Ogenj smo nemudoma pogasili, strop pa za silo podprli kar z mizami in stoli, začuda je še držal, čeprav so bili vsi tramovi popokani.

Zgrabili smo lopate in skušali skozi okno skopati rov, da bi prišli do svežega zraka. Sneg smo lahko odmetavali le v notranjost barake. Po dveh metrih še nismo prebili nanosa, a med tem časom so iz kuhinje že uspeli napraviti izhod skozi ozko luknjo ob steni, h kateri je bil prislonjen del podrte strehe. Drug za drugim smo se splazili skozi ta rov in se potegnili na svetlo. Takoj nato smo se spravili k reševanju in izpod podrtije izvlekli dva težka ranjenca. Kopali smo še naprej in proti večeru dobili še enega, ki pa je bil že mrtev. Bil je naslonjen na kotel in ravno je jedel, ko ga je v glavo zadel tram. Žlico je še vedno držal v roki.

Istočasno z nami je zasulo tudi sosednjo barako, a ne tako na debelo in v njej ni bil nihče poškodovan. Nato je sledil ponoven ukaz in premaknili so nas na varnejši kraj, kjer ni bilo nevarnosti pred plazovi. Teden kasneje se je vreme izboljšalo in ranjence smo lahko spravili v dolino, dan kasneje pa še mrtve. Jaz pa sem pri sebi praznoval nič kaj prijetno obletnico, bilo je natanko leto dni, odkar sem pri vojaki.

5 Findenigkofel v Karnijskih Alpah, kjer so februarja 1916 vojaške barake zasuli plazovi in povzročili več smrtnih žrtev.

Foto: Vid Pogačnik

6 Nagovor polkovnika Majewskega pred odhodom slovenskega 27. pešpolka na tirolsko fronto.

Iz zbirke Jasmine Pogačnik

7 Vojni kurat Turšič bere mašo pred odhodom naprej na fronto. Branzoll na Tirolskem, 15. maja 1916

Iz zbirke Jasmine Pogačnik

Velika majska ofenziva v Tirolih

Čez deset dni so nas naložili na vlak. Peljali so nas čez Lienz in Bruneck do Bozna (Bolzano) in še kakšnih dvajset kilometrov dalje do vasi Auer. Tam smo ostali mesec in pol ter se intenzivno pripravljali. Nato je prišel v inšpekcijo 12. aprila general polkovnik Herman baron Kövess, ki so ga premestili na tirolsko bojišče. Tako prijaznega generala še nikoli nisem videl. Prav vsakemu je segel v roko, tiste z odlikovanji pa spraševal, kako so si jih prislužili. Teden za njim nas je prišel inšpicirat še sam vrhovni poveljnik cele fronte proti Lahom, nadvojvoda Evgen. Očitno se nam je obetal nekaj velikega.⁵ Petnajstega maja je bil poseben dan. Celoten polk se je zbral pri sveti maši na travniku, kjer so postavili kapelico. Maševal je vojni kurat Turšič, ki nam je vsem podelil vesoljno odvezo. Za tem je govoril še polkovnik, kurat pa je njegov kratki govor prevedel v slovenščino: "Približala se je velika slovesna ura. Danes že grme topovi in bruhajo ogenj na izdajalskega Laha. Napočil je čas, ko bomo pomendrali v prah to italijansko gadjo zalego. Naše planike bodo kazale prekletemu izdajalcu pot domov. Spomnite se prisege, da boste branili dom in cesarja. Zaupajte v njega, Vsemogočnega. On vam bo pomagal. *Blut und Gut Fürs Vaterland!*" (Življenje in premoženje za domovino). Nato je govoril še brigadni poveljnik, polkovnik Majewski. "Vojaki! Naš zahrbtni sovražnik hoče vašo lepo slovensko deželo zasušniti, uničiti vaš lep slovenski jezik. Tega mu pa vrl slovenski vojaki ne boste

⁵ Bil je začetek avstro-ogrske ofenzive, poimenovane Kazenska ekspedicija (*Strafexpedition*), ki so jo sprožili 15. maja 1916 in s katero so želeli presenetiti in poraziti Italijane. Po začetnih uspehih je bil avstrijski generalštab zaradi nenadnega prodora ruskih sil na vzhodni fronti prisiljen ofenzivo prekiniti in čete iz že osvojenih ozemelj umakniti na obrambne položaje.

dopustili. Vesel sem, da smem poveljeva-
ti takim junakom, ki jih diči planika⁶ ...”

Hudi boji v gorah nad Asiagom

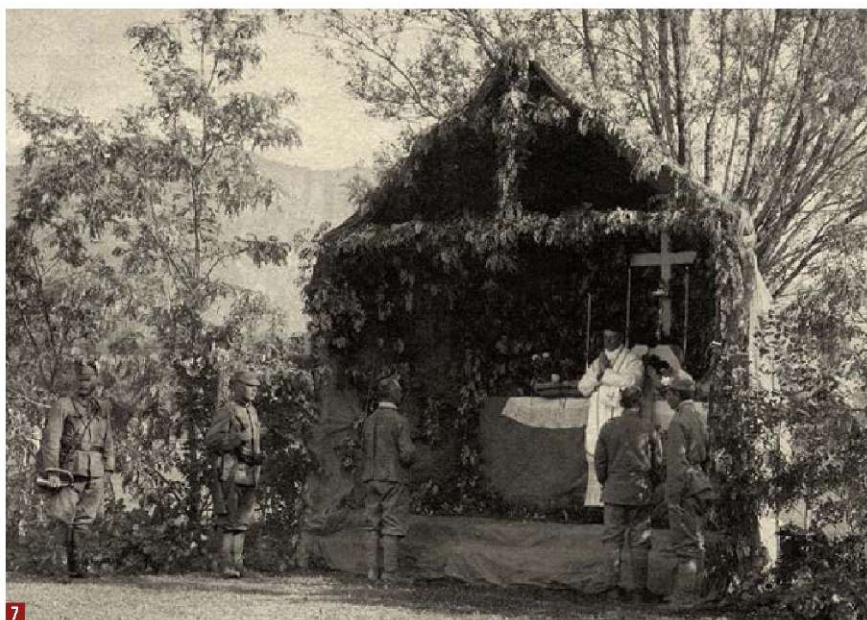
Proti večeru smo že odšli iz prijaznega Auerja proti Tridentu in poslušali o uspešnem prodoru naših sil. Naleteli smo na sledove brezglavega laškega umika: kupi municije, odeje, knjige, oprema, vse je ležalo naokrog. Ponoči 2. junija smo bili alarmirani in začeli smo lesti na koto 1141, ki leži južno od Punte Corbin in nato pod Monte Cengio in se pripravili na napovedan nočni napad, ki pa ga k sreči ni bilo.

Napočil je 3. junij 1916, to je bil dan, ko se je naš bataljon junaško izkazal. Zjutraj so nam razdelili izdaten zajtrk, za nas in za Lahe, za slednje le municijo in ročne bombe. Ob pol enajstih smo začeli s prodorom, vreme je bilo krasno in naše topništvo je odlično tolklo po sovražnih položajih. Brez izgub smo se približali na 40–50 korakov, nakar smo se pognali v juriš in planili v laške postojanke, kjer so se nam ti vdali skoraj brez boja. Nato pa so se naenkrat privarile množice Lahov, bili so elitni grenadirji, ki so v svojih kavernah čakali misleč, da se bo naš napad začel šele po topniški pripravi, a bili so prepozni in ni jim preostalo drugega, kot da se še sami predajo. Dejansko smo bili z napadom prehitri in takoj je bilo po telefonu sporočeno našemu topništvu, da je Monte Cengio že zavzet. S tem smo se za las izognili smrti od lastnih topov, saj so se naše baterije ravno pripravljale izvršiti silni *Trommelfeuer* (bobneči ogenj). Nato so naši še pretaknili vse luknje, če bi se kje skrival kakšen Lah, jaz pa sem si ta čas ogledoval silno lepo beneško ravan, ki je ležala pod nami.

Italijani se predajajo

Na zasedenem vrhu nas je kmalu zamenjala druga enota, nas pa je poveljnik poslal proti Monte Barco, našim bojujočim enotam na pomoč. Bilo nas je le za dva voda, enega je vodil kadet Pirc, drugega jaz, obema skupaj pa je poveljeval praporščak Michler. Nekaj časa smo mirno korakali proti gorske-
mu sedlu, ko nas je nenadoma zasula toča krogel, da smo se vrgli v zaklon. Lahi so nas nato obdelovali z ročnimi bombami, a so bili k sreči prekratki,

⁶ Značilnost pripadnikov gorskih enot so bili krivčki ruševca na kapah in *planike* na ovratnikih.

le nekaj prsti je priletelo do nas. Ko sta njihovi strojnici utihnili, smo se pognali proti njim in tudi tu so se takoj nato predali. Ujetnike smo zgnali na kup, bilo jih je okoli 280, vsaj štirikrat več kot nas. Povedali so, da so šele včeraj prišli na ta položaj, prej so bili pri Gorici. Vprašali smo jih tudi, čemu so se tako hitro predali, med tem ko so na začetku tako besno streljali na nas. Odgovor se je glasil, da jih je vodil nek zagrizen stotnik, ki bi jih raje postrelil, kot jim dopustil predajo, ko pa ga je zadela naša krogla, ni bilo nikogar več, ki bi jih silil v boj. Nato smo prebrskali zaloge in odkrili celo bogastvo: prepečenec, konzerve in celo dva soda vermuta, ki sta nam prišla zelo prav. Lah! so iz jeze še vso noč obsipali te položaje z granatami, mi pa smo se med tem že umaknili. Tako je minil dan, ko sem prestal ta ognjeni krst in dvakrat jurišal na sovražne položaje.

Grožnja maršala Cadorne

Naslednje dni smo bili v rezervi in smo imeli čas brskati po laških jarkih, kjer se je našlo še marsikaj zanimivega. Tako smo med listinami nekega njihovega častnika našli Cadornovo⁷ povelje četam, ki se borijo na odseku Arsiero–Asiago. Med drugim je pisalo približno takole: "Večkrat se je že pripetilo, da so se naše številčne čete predale malim avstrijskim oddelkom. To je sramota in škandal! Zato naj se s takimi najstrožje postopa in brez preiskave takoj usmrti. Pozicije, ki jih imate že zasedene, morate braniti do skrajnosti, do zadnjega moža. Kajti ako jih izgubimo, pade naša vojska, pade naša Italija!"

Mi pa smo te dni izvedeli, da je samo naša stotinja ujela okrog 500, cel prvi

⁷ Luigi Cadorna, italijanski maršal in vrhovni poveljnik italijanske vojske od začetka prve svetovne vojne do odpoklica po velikem italijanskem porazu pri Kobaridu.

9

10

bataljon, skupaj pa 1400 ujetnikov in 15 častnikov. Imeli smo kar precej uspehov, naši se se posebej hudo znesli na Monte Pau, ki so ga napadli sredi junija, ko so ob šestih zjutraj nanj odprli bobneči ogenj, ki je trajal do poldneva. Bilo nas je kar groza, ko smo od daleč gledali silno udarjanje granat in pokanje šrapnelov. Prej zeleni hrib se je zavil v dim in ko se je ta razkadil, je bil hrib popolnoma rjav, čisto vse je bilo raztrgano in raznešeno. Toda že 19. junija dopoldne smo nepričakovano izvedeli, da gremo proč in se bomo po vsej verjetnosti

morali vrniti v Galicijo, kjer so Rusi začeli z ofenzivo⁸, da bi razbremenili Italijane, ki jim je grozil razpad fronte. Ponoči smo se spustili v dolino in se vkrcali na vlak.

Galicija, drugič

Pot je bila skoraj romantična, peljali smo se mimo jezera Caldonazzo do Tridenta. Tam so nam dodelili novega

⁸ Ruska ofenziva se je začela 4. junija in končala 20. septembra 1916. Rusi so v njej zajeli okrog 400.000 avstro-ogrskih vojakov.

8 Izredno atraktivna mulatjera na Monte Cengiu je bila prizorišče vratolomnih spopadov med napadalci in branilci. Danes je priljubljena med pohodniki in tudi turnimi kolesarji. Foto: Vid Pogačnik

9 Spomenik na gori Monte Cengio, ki so jo Peterlin in soborci zavzeli v začetku poletja 1916. Foto: Vid Pogačnik

10 Mogočna trdnjava na Puntici Corbin naj bi zapirala prodor avstro-ogrske vojske proti Asiagu. Ker so topove Italijani predhodno premaknili drugam, so jo napadalci hitro zavzeli. Danes predstavlja obiskano znamenitost, podobno kot trdnjava v Kluzah pri Bovcu. Vir: www.fortecorbin.it

11 Vojak Albin Peterlin v uniformi večinsko slovenskega 27. domobranskega pešpolka. Vir: Revija Mentor, 1916

8

stotnijskega poveljnika, stotnika Oreška, Slovenca. Nato smo se odpeljali naprej, skozi Brixen in Innsbruck na Dunaj in čez Budimpešto proti Galiciji. Vožnja s postanki je trajala dobre štiri dni, čas smo si krajšali z igranjem taroka. Med tem sem ugotavljal, da sem se lani zastoj poslavljaj od blatne Galicije, "profitiral" pa sem med tem le eno stvar: prvič sem se peljal v vagonu, na katerem je nad vrati pisalo: *40 Mann oder 6 Pferde* (40 mož ali 6 konjev). Ko smo prispeli do bojišča, smo naleteli na veliko zmedo. Prodirali smo skozi veličasten gozd in ob dveh popoldne naleteli na Ruse ter se na nekem travniku začeli vkopavati. Bilo je zelo vroče in kar v curkih je teklo od nas, ko smo hiteli s kopianjem, da bi se čim prej zavarovali pred sovražnimi krogami, ki so škropile okoli nas. Ko sem si vzel nekaj trenutkov, da zajamem sapo, pa me je prešinilo, da imajo prav danes na

Homcu novo mašo. Moj prijatelj Matija Jager me je namreč še pred to nesrečno vojsko sklenil vzeti za druga (bogoslovec, ki organizira in vodi slavje ob novi maši, op. ur.). Sedaj, ko Matija praznuje svoj največji praznik, pa se jaz, namesto da bi bil ob njem, ubijam tu v Galiciji!

Končno domov na dopust

Svoje pozicije smo popravljali še nekaj dni, a pred Rusi je bil kar mir. Rusi nas cenijo in zaradi perja na kapah nas menda imenujejo *Blumenteufel* (hudiči s perjem). Imamo slabo vreme in blata je

za ped na debelo. Rusi nas sicer občasno obstreljujejo, a granate so brez pravega učinka. Malo prsti in blata vrže kvišku in to je vse, dočim je to na laški fronti vse kaj drugega. Tam je kamenje frčalo naokoli, da je kar deževalo po nas.

Konec julija so naš bataljon premaknili v rezervo v vas Krasno in tam se je med nami kmalu raznesla vest, da so odobreni dopusti, ki so bili do sedaj preklicani. Prošnjo sem imel že zdavnaj vloženo in sledili so dnevi nestrpnega pričakovanja. In res, 1. avgusta je prišla novica, da se lahko že kar ta dan odpeljem na dopust. Zvečer sem se z vozom odpeljal do postaje in nato s sanitetnim vlakom v Stanislawow (danes Ivano-Frankivsk v jugozahodni Ukrajini, op. ur.). Bil sem vesel kot še nikoli, seveda, saj sem se po dolgih 16 in pol mesecih vračal v svoje lepe domače kraje in med svoje predra-ge prijatelje in sorodnike. V treh dneh mi je uspelo z ugodnimi prestopanji preko Dunaja pridržati do naše bele Ljubljane, kjer sem ostal en dan, opravil nekaj nakupov in se temeljito osnažil, saj sem bil ves zamazan in strgan.

Naslednji večer sem se srečno pripeljal v domače Preserje, kjer so me domači, presenečeni zaradi nenapovedanega obiska, pristrčno sprejeli. "In zdaj sem doma, obiskujem sorodnike in znance ter se veselim naših skupnih veselih

uric. 21. avgusta pa se spet vrnem nazaj "za dom med bojni grom" čakati, kdaj zavlada med narodi tako zaželjeni mir, ko pridemo vsi na neomejeni dopust ..."

Preserje, 10. avgusta 1916, kadet Albin Peterlin
Kadetu Albinu Peterlinu, ki je bil kmalu po vrnitvi z dopusta povišan v praporščaka, se želja po neomejenem dopustu žal ni uresničila. Že konec oktobra je padel v bojih pri vasi Hudi Log na Komenskem Krasu.⁹

Pretreseni duhovnik Mrkun, ki je med kratkim dopustom pridobil njegove zapisane vojaške spomine za župnijsko kroniko, je pod njegov podpis le kratko dopisal: Padel 31. X. 1916 ◊

Viri:

Miha Šimac, *Zapiski vojaka Albina Peterlina (1895-1916)*. Iz župnijske kronike Homec. David Erik Pipan, *Ob stoletnici ustanovitve prve vojaške gorske enote na Slovenskem*, 2011.

Marko Simič, *Po sledih soške fronte*, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1996.
Vinko Avsenak, *Od Galicije do Tirolske*, Mladika Trst, 2014.

⁹ Konec oktobra 1916 je bil 27. pešpolk na počitku v kraškem zaledju, od tam pa je odšel na položaje k Hudem Logu in zasedel črto Sela-Hudi Log-Opatje selo. Na teh položajih je z velikimi izgubami prebil 9. soško bitko, ki je bila usodna tudi za Albina Peterlina.

SEJEM
NATOUR
ALPE-ADRIA
AVANTURA NATURA

27.–30. JANUAR 2016
GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE

VZPOREDNI DOGODEK

Mednarodni sejem gastronomije in gostinsko-hotelske opreme ter mednarodni sejem sladoleda

GAST EXPO®